

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ТЕКСТАХ ІНСТРУКЦІЙ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ ПРОДУКЦІЙ КОМПАНІЙ BRAUN ТА LG)

Глінка Н. В.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теорії і практики перекладу англійської мови
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
пр. Перемоги, 37, Київ, Україна
orcid.org/0000-0001-7249-3615
nvglinka@ukr.net*

Нурієва О. С.

*студентка II курсу магістратури факультету лінгвістики
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
пр. Перемоги, 37, Київ, Україна
orcid.org/0000-0002-2693-2725
oleksanuri@gmail.com*

Ключові слова: *перекладацька трансформація, калькування, адекватний переклад, технічний термін, електронні та електричні прилади побутового використання.*

У статті проаналізовано особливості перекладу технічних термінів, наявних у текстах-інструкціях з експлуатації електронних та електричних приладів широковідомих на території України компаній Braun та LG, таких як кондиціонери, морозильні камери, пилососи, пральні машини, хлібопічки, холодильники, монітори, системи домашнього кінотеатру. Стаття містить у собі розгляд основних перекладацьких трансформацій, котрі можуть бути використані перекладачем під час роботи над перекладом термінів у текстах з експлуатації побутової техніки. Окрім того, було запропоновано власний переклад технічних термінів українською мовою в таких яскравих випадках недоречності вибраного перекладу, як: переклад російською, русизми, відсутність перекладу. У результаті дослідження було визначено основні складнощі та можливі помилки у перекладі англійських технічних термінів. Сформовано список перекладацьких помилок, наявних в аналізованому матеріалі, підкріплений прикладами. Зазначено, що адекватний письмовий переклад технічних термінів окремої галузі потребує злагодженої співпраці перекладача з досвідченими редактором та фахівцем галузі, в результаті чого тексти-інструкції стають доступними та зрозумілими для читача та повною мірою відповідають змісту тексту оригіналу. Правильна взаємодія технічних термінів побутової сфери з лексичним середовищем тексту інструкцій з експлуатації можлива у випадку ретельного підбору українських відповідників, наслідком чого є швидке сприйняття читачем необхідної інформації та власне реалізація мети написання текстів-інструкцій – ознайомлення з роботою приладу, його комплектуванням та способами налаштування чи виправлення некоректного функціонування за необхідності. Відповідно до результатів проведеного аналізу складність перекладу технічних термінологічних одиниць полягає у формуванні чіткої термінологічної бази у сфері функціонування побутових електронних та електричних приладів таким чином, щоб уникати калькування з російської мови та неадекватності під час перекладу. Як результат, сформовано бачення вирішення проблеми перекладу технічних термінологічних одиниць,

TRANSLATION FEATURES OF TECHNICAL TERMINOLOGY IN THE OPERATING MANUALS (ON THE EXAMPLE OF BRAUN AND LG PRODUCTS)

Glinka N. V.

*Candidate of Philological Sciences,
Senior Lecturer at the Department of Theory, Practice and Translation of the English Language
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
Peremohy ave., 37, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-7249-3615
nvglinka@ukr.net*

Nuriieva O. S.

*2nd year Master's Student of the Faculty of Linguistics
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
Peremohy ave., 37, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-2693-2725
oleksanuri@gmail.com*

Key words: *translation transformation, calking, adequate translation, technical term, electronic and electrical appliances for household use.*

The article analyzes the features of technical terms translation in the operating manuals of electronic and electrical appliances made by Braun and LG companies. It is believed that the relevance of research on adequate and effective selection of translation transformations is due to the underdeveloped language layer of specialized scientific and technical vocabulary during the rapid development of Ukrainian international relations in the science and technology fields. It contains an overview of the main translation transformations that can be used by a translator when working on the terms translation in texts connected with the household appliances operation. In addition, our own translation of technical terms into Ukrainian was offered in clear cases of the selected translation inappropriateness. As a result of the research, the main difficulties and possible errors in the translation of English technical terms were identified. A technical term is a word that has a specific meaning within a certain field of knowledge. It is noted that adequate written translation of technical terms requires coordinated cooperation between translator, experienced editor and a specialist in the chosen field, so operating manuals become accessible and understandable to the user and fully correspond to the original text. The correct interaction of technical terms with the lexical environment of the text is possible in case of careful Ukrainian equivalents selection, resulting in rapid reader perception of the necessary information and the completion of the actual purpose of writing instructions – acquaintance with the device operation, its assembly and methods of adjustment or incorrect operation correction.

According to the results of the analysis, the difficulty of translating technical terminological units is in the formation of a clear terminological base in the field of household electronic and electrical appliances, so as to avoid calking from the Russian language and any other inadequacy in translation. The article includes the comparison of the translations variability of identical technical terminological units in the texts presented by selected companies. As a result, a vision of solving the problem of technical terms translation was formed, particularly in the operating instructions of Braun and LG.

Сьогодні мова наукового спілкування, зокрема мова науково-технічної літератури, відіграє неабияку роль, адже саме вона виступає багатофункціональною підсистемою загальноприйнятої літературної мови та виконує як загальномовні, так і специфічні функції, однією з яких є реалізація комунікативної функції мови між фахівцями різ-

них галузей, що забезпечує процес спілкування між учасниками науково-технічного спілкування, а також відтворює пізнавальну діяльність людини. У зв'язку з активністю науково-технічного прогресу зростає потреба в досконалому розумінні не лише всіх особливостей науково-технічної літератури, а й потреба у вдосконаленні кінцевої передачі

інформації, що є можливим за умови використання сформованих терміносистем окремих галузей.

Коли йдеться про технічні тексти побутового використання, щоб отримати найбільшу ефективність від використання інструкції з експлуатації, читачу необхідно ознайомитися з нею перед початком експлуатації пристрою, але не завжди відбувається саме так. Користувач побутової техніки може звернутись до технічного тексту у випадку виникнення проблеми чи поломки пристрою, і в такому випадку чітка структура тексту інструкції з експлуатації та адекватний переклад наявної в ньому термінології допомагають швидко зрозуміти та вирішити проблему.

Саме перекладач бере на себе відповідальність за врахування композиційних особливостей текстів-інструкцій, збереження змісту оригіналу та якісний переклад термінологічних одиниць, зустрічаючи на своєму шляху велику кількість спірних питань. На нашу думку, на теренах українського перекладацького простору одним із таких складновирішуваних питань є уніфікація адекватного перекладу технічних термінів вибраної галузі в єдину терміносистему, оскільки вузькоспеціалізована науково-технічна лексика не відповідає англійським варіантам на лексико-граматичному, морфологічному та фонетичному рівнях.

Актуальність досліджень адекватного та ефективного підбору перекладацьких трансформацій зумовлена недостатньо розвинутим мовним прошарком вузькоспеціалізованої науково-технічної лексики в умовах стрімкого розвитку міжнародних відносин України у сферах науки та техніки. Питанню перекладу термінів присвятили свої праці одні з таких дослідників, як В. Карабан [2], А. Д'яков [1], Ф. Циткіна [5]. Поряд із ними над дослідженням способів перекладу працювали такі вчені, як І.А. Гладких, О.О. Харітонова, І.С. Бик, О.В. Бурда-Лассен, І.І. Рєвзін, Я.І. Рецкер. Переклад технічних термінологічних одиниць є одним із найскладніших завдань для лінгвістів та перекладознавців, оскільки постійно виникають нові терміни та видозмінюються вже існуючі, що спричиняє високі вимоги до роботи перекладачів, укладачів вузькоспеціалізованих технічних словників, лінгвістів та інших.

Об'єктом дослідження даної роботи виступають технічні терміни побутової сфери. **Предметом дослідження** є особливості підбору перекладацьких трансформацій для технічних термінів побутової сфери під час перекладу українською мовою. **Мета статті** – висвітлення основних особливостей перекладу вузькоспеціалізованих технічних термінів побутової сфери на прикладах із текстів-інструкцій з експлуатації компаній Braun та LG. Досягненню поставленої мети сприятиме вирішення таких **завдань**: 1) розкрити поняття

технічного терміна та представити особливості його перекладу; 2) виокремити можливі складнощі в перекладі технічних термінів текстів-інструкцій з експлуатації; 3) провести аналіз україномовного варіанту перекладу, виокремити помилки в перекладі; 4) запропонувати власні варіанти перекладу українською мовою.

Виклад основного матеріалу. Переклад науково-технічних текстів – це сфера перекладацької діяльності, в якій виконання професійного перекладу можливе лише висококваліфікованими спеціалістами, що розуміються на термінології, володіють іноземною мовою і вміють доступно викладати свої думки мовою перекладу, зберігаючи при цьому зміст та необхідний стиль оригіналу [3, с. 51–52]. Оскільки відсоток спеціалістів, готових працювати у сфері перекладу, є невеликим, на ринку праці зростає затребуваність перекладачів, здатних отримувати, обробляти і чітко передавати професійно значущу інформацію, максимально логічно та адекватно перекладати вузькоспеціалізовані **технічні терміни**, вміти налагодити швидко та злагожену співпрацю з редактором чи спеціалістом вибраної галузі.

Технічний термін – це слово, яке має конкретне значення в межах певної галузі знань. Вузькоспеціалізовані технічні терміни можна поділити на три групи: 1) терміни, що позначають іноземні реалії, які збігаються з реаліями мови перекладу, переклад та розуміння яких не є надважким; 2) терміни на позначення іноземних реалій, відсутніх у мові перекладу, проте таких, що мають загальноприйняті термінологічні еквіваленти в мові перекладу; велике значення в перекладі термінів цієї групи набуває контекст, який дозволяє вивести загальне значення терміна зі значень його компонентів; 3) терміни на позначення іноземних реалій без наявності загальноприйнятих термінологічних еквівалентів у мові перекладу, переклад яких представляє найбільшу складність, оскільки правильний переклад не може бути зроблений без ретельного етимологічного аналізу його компонентів.

У своїй роботі Т.В. Паршина [4] розглядає такі основні способи перекладу технічних термінів. Виявлення *еквіваленту* терміна в мові перекладу – застосування даного способу можливе за умови досягнення однакового наукового, технічного або соціального рівня країн (*refrigerator* – *холодильник*). *Надання нового значення слову в мові перекладу* в результаті впливу терміна мови оригіналу – рекомендовано до використання за умови зручності засвоєння фахівцями та не збільшенні запозичених термінів (наприклад, *shave* – *гоління* для терміносистеми інструкції з користування приладом для епіляції або *shelf* – *полиця* для терміносистеми інструкції з користування холодильною установкою). Ще один спосіб перекладу – це *струк-*

турне (*gentle shave – чисте гоління*) та семантичне (*recording format – формат запису*) калькування. Такий спосіб перекладу, як запозичення можливий за умови появи терміна з об'єктом, що є новим для реалій у мові перекладу (*interface – інтерфейс*). Наступним способом перекладу є пряме використання інтернаціоналізмів (*technology – техніка*). Науковці зазначають, що описовий переклад використовується переважно для безеквівалентних термінів (*exfoliation pad – подушечка для пілінгу та розгладження шкіри*).

Тексти-інструкції з експлуатації електронних та електричних пристроїв передбачають низку лексичних особливостей, що можуть викликати певні труднощі та помилки під час перекладу. Доцільно зазначити наявність великої кількості безеквівалентних термінів, що вбудувалися в мову перекладу так само, як термінів-неологізмів, ще незнайомих для української мови. Зазвичай у таких випадках використовуються трансформації калькування (*PR Edit – Редагування програм*) та транскодування (*audio cable – аудіокабель*). У такому випадку також зустрічається використання описового перекладу (*AC power cord – кабель для підключення до електромережі змінного струму*).

Окрім того, технічні терміни можуть бути перекладені за допомогою транскрипції (*cursor – курсор*), транслітерації (*codec – кодек*), способу перестановки частин терміна (*Time Search – пошук часу*), способу перекладу частин терміна в певній послідовності (*optimal playback quality – оптимальна якість відтворення*) тощо [4]. Серед представлених перекладацьких способів у випадку перекладу безеквівалентних термінів та нових термінів калькування є найвдалішою перекладацькою трансформацією, оскільки за допомогою неї утворюється чіткість та ємність новоутвореної термінологічної одиниці. У свою чергу описовий переклад може призвести до нечіткості в розумінні названого поняття, тоді як транскодування не завжди відображає ґрунтовний підхід перекладача до роботи з термінами [2, с. 367].

На лексичному рівні тексти інструкцій з експлуатації електронних та електричних приладів компаній Braun та LG містять терміни – неперекладені акроніми. Працюючи над перекладом, перекладач має справу з аббревіатурами, котрі необхідно перекласти засобами української мови. У більшості випадків аббревіатури залишилися неперекладеними (*Playable DivX subtitle – Відтворювані субтитри DivX, HDMI Connection – HDMI-підключення, USB device connection – Підключення USB-пристроїв, DTS Re-Encode – DTS Перекодування*), зберігається англомовний термін, що не сприяє глибинному розумінню змісту. Відсутність застосування перекладацьких трансформацій у даному випадку можна пояснити

недоліками вихідного тексту, в якому не надається роз'яснення аббревіатур, або ж некомпетентністю перекладача [2, с. 367].

Однак за адекватного перекладу адаптація аббревіатур є цілком реальним завданням, що потребує часу та вміння аналізувати інформацію. Прикладом такої роботи є інструкція з експлуатації компанії LG (*DVD RECORDER MODEL: DR775*), де під час перекладу аббревіатур були застосовані калькування (*VBR support – Змінний бітрейт*), додавання (*VR Mode – Режим VR (запис відео)*), транскодування (*CD – компакт-диск*) тощо.

На жаль, не всі проаналізовані нами переклади текстів-інструкцій з експлуатації електронних та електричних приладів відображають якість перекладу [6; 7]. У результаті аналізу були виявлені такі **помилки й неточності у відтворенні англомовних термінів українською мовою**: 1) русизми (*user settings – установки користувача*); 2) вторинний переклад, зокрема з російської мови (*playable DivX subtitle – воспроизводимые субтитры DivX*), що свідчить про халатне ставлення перекладача чи замовника; 3) повна відсутність перекладу терміна (*Soft Textile Protector – Soft Textile Protector*); 4) неясний або неадекватний переклад (*maximum files/folder – максимальна кількість файлів на папка*), тоді як інструкція того ж пристрою іншої моделі містить уже адекватний переклад даного терміна (*maximum files/folder – максимальна кількість файлів/папок*); 5) узагальнення під час перекладу синонімічних англомовних термінологічних одиниць (*product, apparatus, external source – пристрій, outlet circuit, wall outlet – умисельна розетка*) – такий перекладацький спосіб знижує рівень розуміння тексту перекладу споживачем інструкцій; 6) довільне скорочення термінів (*Blu-ray Storage Clear – Очист. Blu-ray Пристр., Auto Power Off – Вимк. Автом. Потужн., COLOR TEMP – Темп. Кол.*); 7) ігнорування мінімальних лексичних відмінностей англомовних термінів (наприклад, два відмінні терміни *slightly lower video quality / low video quality – низька якість відео* перекладено однаково); 8) синонімія термінологічних одиниць у межах однієї терміносистеми (наприклад, *bit rate – бітрейт, швидкість передачі даних у бітах*).

Проаналізувавши запропонований переклад англомовних термінів, нами було здійснено власний переклад невдалих варіантів за допомогою вищезгаданих перекладацьких трансформацій: *settings – налаштування*, замість використаних русизмів *установка, настроювання* (калькування); *playable DivX subtitle – відтворювані субтитри формату DivX* замість російськомовного перекладу *воспроизводимые субтитры DivX* (транскодування і транскодування); *soft textile protector – насадка для делікатних*

тканин, замість відсутності перекладу (описовий переклад).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналіз перекладу технічних термінів побутової техніки компаній Braun та LG показав невирішені проблеми й поле для подальшої роботи перекладачів, досліджень лінгвістів та укладачів вузькоспеціалізованих технічних словників. Адже всі названі огріхи перекладу термінів у проаналізованих перекладах лише підтверджують недосконалість наявної функціонуючої терміносистеми в даній сфері. Згідно з результатами проведеного аналізу вирішення проблем, пов'язаних з перекладом технічних термінів, залежить від наполегливої та відповідальної роботи перекладача, вибору доцільних перекладацьких трансформацій, уникнення перекладу з російської мови та використання русизмів, а також відсіювання синонімічних варіантів перекладу термінів у межах однієї терміносистеми. Виявлений список неточностей перекладу може стати підказкою для технічних перекладачів-початківців та студентів під час кропіткої роботи над перекладом технічних текстів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Д'яков А.С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Київ : Вид. дім «КМ Академія», 2000. 218 с.
2. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури : Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
3. Коняева Л.А. О некоторых трудностях научно-технического перевода : *Перевод и сопоставительная лингвистика. Серия Гуманитарные науки.* Вып. 11. С. 51–52. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/o-nekotoryh-trudnostyah-nauchno-tehnicheskogo-perevoda/viewer> (дата обращения: 02.10.2020).
4. Паршина Т.В. О знании технической терминологии. *Молодой ученый.* 2016. № 15 (119). С. 601–607. URL: <https://moluch.ru/archive/119/32883/> (дата обращения: 04.10.2020).
5. Циткіна Ф.О. Термінологія й переклад. Львів : ВЛІ, 2003. 187 с.
6. Braun instruction manuals. URL: <https://www.braunhousehold.com/en/manuals> (дата звернення: 04.10.2020).
7. LG Manuals & Documents. URL: <https://www.lg.com/us/support/manuals-documents> (дата звернення: 04.10.2020).

REFERENCES

1. Diakov, A. S., Kyiak T. R., Kudelko Z. B. (2000) *Osnovy terminotvorennia: semantychni ta sotsiolinhvistychni aspekty* [Fundamentals of Terminology: Semantic and Sociolinguistic Aspects]. Kyiv: Vyd. dim "KM Asademia", 218 p.
2. Karaban, V. I. (2004) *Pereklad anhliyskoi naukovoї i tekhnichnoi literatury: Hramatychni trudnoshchi, leksychni, terminolohichni ta zhanrovo-stylistychni problem* [Translation of English scientific and technical literature: Grammatical difficulties, lexical, terminological and genre-stylistic problems]. Vinnytsia: Nova knyha, 576 p.
3. Konyaeva L. A. *O nekotoryh trudnostyah nauchno-teknicheskogo perevoda* [Some problems in translation of scientific and technical texts]. *Perevod i sopostavitel'naya lingvistika.* Vyp. 11. Kemerovo: Seriya Gumanitarnye nauki. P. 51-52. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/o-nekotoryh-trudnostyah-nauchno-tehnicheskogo-perevoda/viewer> (дата звернення: 02.10.2020)..
4. Parshina, T. V. (2016) *O znanii tekhnicheskoy terminologii* [Knowledge of technical terminology] : *Molodoj uchenyj.* № 15 (119), P. 601-607. URL: <https://moluch.ru/archive/119/32883/> (дата звернення: 04.10.2020)
5. Tsytkina, F. O. (2003) *Terminolohiya i pereklad* [Terminology and translation]. Lviv: VLI, 187 p.
6. LG Manuals & Documents URL: <https://www.lg.com/us/support/manuals-documents> (дата звернення: 04.10.2020)
7. Braun instruction manuals URL: <https://www.braunhousehold.com/en/manuals> (дата звернення: 04.10.2020)